

PRO LOGOS VAI PROLOGOS?

Rehtori Aino Sallinen, FT

Jyväskylän yliopisto

Moderni elämäntapamme rakentuu kohtaamisille. Antiikissa tärkeä kohtauspaikka oli kaupungin tori, agora. Puheviestinnän tieteellinen yhdistys Prologos ry rakennettiin puhealan asiantuntijoiden kohtauspaikaksi.

Puhealan koulutuksessa tehtiin merkittäviä historiallisia päätöksiä 1980- ja 1990-luvuilla. Puheviestinnän koulutus muutettiin yliopistotasoiseksi, ja ensimmäinen professuuri perustettiin Jyväskylän yliopistoon. Väittelin puheviestinnästä ensimmäisenä vuonna 1986. Professuuri, johon sain nimityksen 1989, oli pitkään ainoa lajissaan Pohjoismaissa, ja lähin kollegani oli Saksassa.

Nousu yliopistolliseksi tieteenalaksi vaati monenlaisia kehittämistoimia ja alan tunnetuksi tekemistä sekä tiedeyhteisön sisällä että yhteiskunnassa laajemminkin. Syntyi tarve perustaa puhealan valtakunnallinen tieteellinen yhdistys.

YHDISTYKSEN PERUSTAMISVAIHEET

Yhdistyksen tarve oli tiedostettu jo kauan. Syksyllä 1987 Logonomit ry:n epävirallisessa jäsenkokouksessa asia nousi esille, ja Tampereen yliopiston puheopin lehtori Timo Leino valtuutettiin kutsumaan koolle työryhmä, jonka tehtävänä oli tunnustella ja valmistella puheviestintäalan katto-organisaatiota. Työryhmään tulivat Timo Leinon lisäksi Jaakko Lehtonen, Kaarina Hulkkonen, Ulla Puro ja Aino Sallinen-Kuparinen. Ryhmässä olivat siis edustettuina yliopistot, Logonomit ry ja vapaa kansansivistystyö.

Työryhmä laati katto-organisaatiolle sääntöluonnoksen ja otti yhdistykselle työnimeksi Prologoksen. Timo Leino esitteli työryhmän ehdotukset ja sääntöluonnokset Logonomit ry:n vuosikokouksessa tammikuussa 1988. Yhdistyksen perustamista kannatettiin yksimielisesti.

Taustavalmisteluja jatkettiin sekä Tampereella että Jyväskylässä. Mieleeni on jäänyt erityisesti se, miten teimme Timo Leinon kanssa loppusilaukset Jyväskylän yliopiston päärakennuksen kahviossa. Kahvittelun lomaan mahtui myös väittelyä tavoitteista, käsitteistöstä ja nimestä.

Perustava kokous pidettiin Tampereen yliopistossa lauantaina 8. huhtikuuta 1989. Yhdistyksen kotipaikaksi tuli Jyväskylä. Perustavan kokouksen puheenjohtajana toimi Timo Leino, ja yhdistyksen puheenjohtajaksi valittiin Aino Sallinen-Kuparinen. Yhdistys rekisteröitiin 19.3.1990. Oli varsin luonnollista, että vaikka ajatusta yhdistyksen perustamisesta oli kehitelty aktiivisesti logonomien piirissä, tieteellinen yhdistys ankkuroitui vahvasti yliopistolliseen toimintaan. Puheviestinnän opetuksen laajennuttua toimintaan on tullut sittemmin mukaan ilahduttavasti jäseniä myös monesta muusta yliopistosta.

■ MIKÄ NIMEKSI?

Olen huomannut monien organisaatiouudistusten yhteydessä nimen muodostuvan usein kompastuskiveksi. Täysin kivuttomasti ei nimenvaihtoa sujunut meiltäkään.

Tunnustelimme aluksi suomenkielisiä nimivaihtoehtoja. Pian kuitenkin hylkäsimme ne, koska kaikilla variaatioilla oli mielestämme omat rasitteensa. Asetuimme vierasperäisen nimen kannalle. Halusimme latinan- tai kreikankielisen nimen, joka kantaa retoriikan kunniakkaita perinteitä. Lopputulos oli kuitenkin hieman paradoksaalinen, mutta mielestämme kuvaava ja sopivan ylevä tieteelliselle yhdistykselle.

Työnimenä ollut Prologos viehätti meitä, vaikka tiesimme siihen liittyvän kielellisiä ongelmia: olihan alku latinaa ja loppu kreikkaa. Konsultoitiin asiassa Jyväskylän yliopiston latinan kielen lehtori Erkki Palménia.

Lehtori Palmén totesi antiikin kreikan käytäntöä ”vapaasti venyttään” Prologoksen tarkoittavan etualalla olevaa sanaa eli edustuskelpoiseksi tarkoitettua sanaa tai puhetta. Nimi siis saatettiin hieman joustuen hyväksyä myös kielellisesti, vaikka hankaluuksia tuottikin se, että sanaa pro käytetään toisaalta prepositiona, toisaalta etuliitteenä. Kummassakin tapauksessa sillä on kuitenkin toisinaan puolustamista tarkoittava merkitys. Mielestämme nimi assosioitui sopivasti myös puhetaidon puolesta tapahtuvaan toimintaan ja oli parempi kuin Pro logos, jota sitäkin harkitsimme. Olen itse edelleenkin tyytyväinen lopputulokseen.

■ MISSIO JA AKTIO

Yhdistys perustettiin vaalimaan ja kehittämään suomalaista puhekuulttuuria sekä edistämään puhumisen tutkimusta ja opetusta. Se liittyi silloiseen noin 180 tieteellisen yhdistyksen joukkoon. Vastaavia tieteellisiä yhdistyksiä ei ollut muualla Pohjoismaissa. Myös eurooppalaisittain yhdistys oli harvinainen.

Suorimmin Prologosta vastasi Saksan liittotasavallassa toiminut Deutsche Gesellschaft für Sprechwissenschaft und Sprecherziehung, jonka sääntöjä tutkiskelimme omia sääntöjä valmistellessamme. Israeliin oli perustettu edellisenä vuonna puhekuulttuuri-instituutti, jonka tavoitteena oli kehittää hepreankielistä puhekuulttuuria, väittelytaitoa ja retoriikkaa. Euroopan ulkopuolella Prologoksen kaltaisia yhdistyksiä oli Yhdysvaltojen lisäksi muun muassa Japanissa, Filippiineillä ja Etelä-Koreassa.

Sääntöjen mukaan yhdistys toteuttaa tarkoitustaan osallistumalla kansallisten ja kansainvälisten kongressien ja seminaarien järjestämiseen. Se pitää yhteyksiä koti- ja ulkomaisiin puhealan järjestöihin ja laitoksiin sekä tutkijoihin ja opettajiin. Se tiedottaa alan tutkimus- ja julkaisutoiminnasta sekä kansainvälisistä tapahtumista samoin kuin seuraa puhealaan liittyvää yhteiskunnallista päätöksentekoa ja osallistuu siitä käytävään keskusteluun.

Toimintamuodoissa yhdistyivät siis kansallinen ja kansainvälinen vuorovaikutus, tutkimus ja opetus sekä tiedottaminen ja yhteiskunnallinen vaikuttaminen. Tehtäviin kuului myös rakentaa siltoja tutkijoiden ja käytännön työelämässä toimivien välillä sekä integroida nuoria tulevaisuudentekijöitä tieteenalakuultuuriimme.

Maan kattavan yhdyshenkilöverkoston kautta pystyttiin kehittämään sekä alueellista että teemallista yhteydenpitoa. Säännöllisissä jäsenkirjeissä tiedotettiin puheviestinnän tutkimus- ja julkaisutoiminnasta sekä kansallisista että kansainvälisistä tapahtumista. Erityisen ilahduttavaa on ollut seurata jäsenkirjeistä uutisia uusista yliopistollisista opinnäytetöistä. Niistä saa nopeasti tietoa nuoria kiinnostavista tutkimusaiheista ja näkee alan vauhdikkaan kehityksen.

■ KONTAKTIEN LUOJA

Yhdistys ryhtyi ripeästi toteuttamaan missiotaan. Se järjesti yhdessä Tampereen yliopiston kanssa PUHE 90 -päivät, mikä oli merkittävä voimannäyttö uudelta yhdistykseltä. Vastaperustettu yhdistys halusi koota puhealan joukkoja ja esiintyä näyttävästi myös julkisuudessa. Saimme puhujiksi mielenkiintoisia persoonia, ja osanottajamäärä ylitti odotuksemme. Olimme saaneet toiminnallemme lupaavan alun.

Näkyvimmäksi Prologoksen toimintamuodoksi kehittyivätkin vuosittaiset puheviestinnän päivät. Päivien aihevalikoima kuvastaa sekin alan kehitystä. Ensimmäisten vuosien teemat ovat vaihdelleet tieteenteoriasta opetukseen ja puheviestinnän erilaisiin konteksteihin. Teknologia tuli näkyvästi mukaan vuoden 1993 päivillä. Tapaamisissa on pohdittu myös puheviestinnän teorioita, arviointia sekä ihmiskäsityksen merkitystä tutkimuksessa ja opetuksessa.

Päivien teemaryhmät ovat tarjonneet erinomaisen mahdollisuuden kuulla uusinta tutkimustietoa ja keskustella erityisesti pedagogisista kysymyksistä. Puhujiksi on saatu lisääntyvästi myös lähialojen edustajia.

Haimme alusta alkaen yhteyksiä myös muihin tieteellisiin järjestöihin, joista mainittakoon Tiedotusopillinen yhdistys, Viestintätutkimuksen seura, Suomen elokuvatutkimuksen seura ja Suomen semiotiikan seura. Prologos nimesi myös varsin varhain edustajansa NORDICOMiin.

■ KANSAINVÄLISET AVAUKSET

Koska olin ollut ASLA Fulbright -stipendiaattina The Florida State Universityssä vuosina 1982–1983, minulla oli elävät yhteydet moniin merkittäviin yhdysvaltalaisiin puheviestinnän tutkijoihin. Liikuin vastanimitettynä professorina runsaasti Yhdysvalloissa sekä kongressien että yhteisten tutkimushankkeiden merkeissä. Esittelin yliopisto- ja kongressikäynneilläni myös Prologosta; yksi kiinnostavimmista paikoista oli Puerto Rico. Myös Tampereen yliopistolla oli Yhdysvaltoihin aktiivisia yhteistyösuhteita, jotka nekin saatiin hyödyttämään

yhdistyksen toimintaa alusta alkaen.

Prologoksen johtokunta teki kokouksessaan 28.9.1990 tärkeän päätöksen liittyä jäseniksi seuraaviin puhealan kansainvälisiin yhdistyksiin: Speech Communication Association, International Communication Association ja World Communication Association. Lisäksi johtokunta päätti selvittää, miten entisiin itä- ja länsisaksalaisiin sisarjärjestöihin voitaisiin liittyä. Saattaakseen kansainvälistä tieteellistä kirjallisuutta laajemmin jäsenkuntansa käyttöön yhdistys päätti tilata merkittävimmät puhealan tieteelliset lehdet, jotka sijoitettiin Suomen Puheopistoon luettaviksi.

Alkuvaiheiden kansainvälisten kontaktien huippu ajoittui Jyväskylän yliopistossa 28.7.–3.8.1991 pidettyyn World Communication Associationin kongressiin. Siihen osallistui runsaasti myös Prologoksen jäsenkuntaa. Yhdistys toteutti kongressiin The History of Finnish Speech Culture -esittelyn, jonka suunnittelusta vastasi Kati Parviainen.

Kongressi oli ensimmäinen puheviestintäalalla järjestetty merkittävä kansainvälinen tieteellinen tapahtuma Suomessa. Se toi maahamme ensimmäisen kerran joukon huomattavia ulkomaisia professoreja, joihin useimmat olivat tutustuneet vain heidän kirjojaan tenttimällä. Kongressi tarjosi myös meille suomalaisille erinomaisen foorumin esitellä tutkimuksiamme ja suomalaista puhekulttuuria, jota ei oltu kansainvälisillä foorumeilla vielä paljonkaan tehty tunnetuksi.

Kongressin saaminen Suomeen oli merkittävä tunnustus ja kiinnostuksenosoitus täällä virinnyttä kehittämistyötä kohtaan. Aikaisemmat kongressit oli pidetty Singaporessa, Lontoossa, Manilassa ja Soulissa. Idea kongressin järjestämisestä Jyväskylässä tuli vieraillessani West Virginia Universityssä tapauksessa professoreita James McCroskey ja Donald W. Klopff.

■ YHTEISKUNNALLISEEN PÄÄTÖKSENTEKOON VAIKUTTAMINEN

Prologoksen toiminnan pääpaino on vuosien mittaan ollut puhealan tieteellisten kontaktien solmimisessa ja ylläpitämisessä, seminaarien järjestämisessä sekä tutkimuksesta tiedottamisessa, kuten tieteellisen yhdistyksen toimintaan sopiinkin. Varsinkin alkuvaiheissa yhdistys pyrki tekemään tunnetuksi uutta tieteenalaa ja valvomaan sen etuja päätöksenteossa. Erityisesti puhekasvatuksen asemaa eri koulutusmuodoissa haluttiin edistää. Tätä varten yhdistyksessä työskenteli erillinen asiantuntijatyöryhmä. Yhdistys teetti selvityksiä muun muassa puheviestinnän osuudesta opettajankoulutuksessa ja pyrki vaikuttamaan siihen, että sen asema turvataan. Samoin seurattiin aktiivisesti silloista tutkinnonuudistusta.

Pidän hyvin merkittävänä sitä, että vuoden 1992 toimintasuunnitelman tavoitteisiin kuului saada liitetyksi ylioppilaskirjoituksiin äidinkielen puheviestintätaitoja mittaava osuus. Pöytäkirjamerkintöjen mukaan olin informoinut

johtokuntaa 29.10.1991 pidetyssä kokouksessa, että Äidinkielen opettajain liitto ja Opetushallitus ovat ryhtyneet selvittämään, miten äidinkielen päättökokeeseen olisi mahdollista sisällyttää suullinen koe. Johtokunnan näkemyksen mukaan kokeilu korostaisi huomattavasti puhekasvatuksen merkitystä kouluissa.

Kokeen kehittäminen alkoi Opetushallituksessa 1993 yhdessä vieraan kielen suullisia päättökokeita suunnittelevan työryhmän kanssa. Puhviksi kutsuttu ryhmä pyysi avukseen Prologoksen aktiivijäseniin kuuluneet Maarit Valon, Maili Pörhölän ja Tarja Valkosen. Kokeita esitettiin 1995, ja ensimmäinen valtakunnallinen lukion puheviestintätaitojen päättökoe järjestettiin tammi-kuussa 2000.

Siitä lähtien koe on toteutettu vuosittain. Tarja Valkosen väitöskirja on antanut merkittävää tukea valtakunnalliselle kehittämistyölle. Kokeen saaminen on merkittävä etappi myös Prologoksen historiassa ja sen yhteiskunnallisessa vaikuttavuudessa.